

Nationaal Archief
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Nummer Toegang: 2.13.261

**Inventaris van het archief van de Afdeling
Loodswezen van het ministerie van Marine, (1944)
1946-1959**

Versie: 12-05-2024

Doc-Direkt

Nationaal Archief, Den Haag 2024

This finding aid is written in Dutch.

I N H O U D S O P G A V E

Beschrijving van het archief.....	5
Aanwijzingen voor de gebruiker.....	6
Openbaarheidsbeperkingen.....	6
Beperkingen aan het gebruik.....	6
Materiële beperkingen.....	6
Andere toegang.....	6
Aanvraaginstructie.....	6
Citeerinstructie.....	6
Archiefvorming.....	7
Geschiedenis van de archiefvormer.....	7
Geschiedenis van het archiefbeheer.....	8
De verwerving van het archief.....	8
Inhoud en structuur van het archief.....	9
Inhoud.....	9
Selectie en vernietiging.....	9
Aanvullingen.....	9
Verantwoording van de bewerking.....	9
Ordering van het archief.....	9
Verwant materiaal.....	10
Bewaarplaats van originelen.....	10
Beschikbaarheid van kopieën.....	10
Afgescheiden archiefmateriaal.....	10
Verwante archieven.....	10
Beschrijving van de series en archiefbestanddelen.....	11
A. Stukken niet naar inhoud beschreven.....	11
B. Stukken naar inhoud beschreven.....	12
B.1. Organisatie.....	12
B.2. Middelen ten behoeve van de taakuitvoering.....	12
B.2.1. Gebouwen, terreinen en materieel.....	12
B.2.2. Personeel.....	13
B.2.3. Financiën.....	13
B.3. Taakuitvoering.....	14
B.3.1. Reglementering.....	14
B.3.2. Rapportage van scheepsongevallen en afwikkeling van schadegevallen.....	14
B.3.3. Bijzondere taken.....	15
Bijlagen.....	17

BESCHRIJVING VAN HET ARCHIEF

Naam archiefblok:

Ministerie van Marine / Defensie; Afdeling Loodswezen

Periodisering:

archiefvorming: 1946-1959

oudste stuk - jongste stuk: 1944-1959

Archiefbloknummer:

D219

Omvang:

37 inventarisnummer(s) ; 0,40 meter

Taal van het archiefmateriaal:

Het merendeel der stukken is in het Nederlands.

Soort archiefmateriaal:

Normale geschreven, getypte en gedrukte documenten, geen bijzondere handschriften. Bevat tevens tekeningen.

Archiefdienst:

Nationaal Archief, Den Haag

Locatie:

Den Haag

Archiefvormers:

Ministerie van Marine, Afdeling Loodswezen (, (1835) 1859 - 1980 (1987))

Samenvatting van de inhoud van het archief:

Het archief bestaat voornamelijk uit verbalen, gerubriceerd in stukken op het gebied van organisatie, middelen ten behoeve van de taakuitvoering (gebouwen, terreinen en materieel, personeel en financiën) en de taakuitvoering, namelijk beloodsing, betonning, bebakening en verlichting en overige taken. Daarnaast bevat het archief een aantal boekwerkjes Koninklijke Marine Verordeningen en een alfabetische index op ingekomen en uitgegane stukken. Bovendien bevat het archief verbalen inzake oorlog gerelateerde zaken (onder meer stukken over het personeel werkzaam bij het Loodswezen en stukken van het Carnegie Heldenfonds), verbalen en een register inzake scheepsongevallen en verbalen inzake (ver)bouw van Rijksmonumentale gebouwen.

Het archief loopt inhoudelijk over de periode 1946 tot 1959, maar bevat tevens een dossier uit 1896, namelijk een alfabetische index op ingekomen en uitgegane stukken, op namen en zaken.

Aanwijzingen voor de gebruiker

OPENBAARHEIDSBEPERKINGEN

Volledig openbaar.

BEPERKINGEN AAN HET GEBRUIK

Reproductie van originele bescheiden uit dit archief is, behoudens de algemene regels die gelden voor het kopiëren van stukken, niet aan beperkingen onderhevig. Er zijn geen beperkingen krachtens het Auteursrecht.

MATERIËLE BEPERKINGEN

Het archief kent geen beperkingen voor het raadplegen van stukken als gevolg van kwetsbare of slechte materiële staat.

ANDERE TOEGANG

Voor dit archief is geen andere toegang beschikbaar

AANVRAAGINSTRUCTIE

Openbare archiefstukken kunnen online worden aangevraagd en gereserveerd. U kunt dit ook via de terminals in de studiezaal van het Nationaal Archief doen. Om te kunnen reserveren dient u de volgende stappen te volgen:

1. [Creëer een account of log in.](#)
2. Selecteer in de archiefinventaris een archiefstuk.
3. Klik op 'Reserveer' en kies een tijdstip van inzage.

CITEERINSTRUCTIE

Bij het citeren in annotatie en verantwoording dient het archief tenminste éénmaal volledig en zonder afkortingen te worden vermeld. Daarna kan worden volstaan met verkorte aanhaling.

VOLLEDIG:

Nationaal Archief, Den Haag, Ministerie van Marine / Defensie; Afdeling Loodswezen, nummer toegang 2.13.261, inventarisnummer ...

VERKORT:

NL-HaNA, Marine / Loodswezen, 2.13.261, inv.nr. ...

Archiefvorming

GESCHIEDENIS VAN DE ARCHIEFVORMER

Al vele eeuwen zijn op de Nederlandse wateren en langs de kust loodsen actief. Meestal waren het vissers, die het loodswerk ernaast deden. Buiten de beloodsing maakte de scheepvaart van oudsher al gebruik van diverse navigatiehulpmiddelen langs de vaarweg, zoals bakens, speciaal opgerichte of reeds bestaande (kerktorens, bijvoorbeeld). De oudst bekende ordonnantie betreffende een loodsdienst in de Nederlanden dateert van 1484. Hierbij werd door Philips de Schone toegestaan, dat op het Zwin, de vaarweg van de Noordzee naar Sluis, toen nog de levensader van de Vlaamse steden Brugge, Gent en Ieper, navigatie en beloodsing werden geregeld.

Het eerste overkoepelend lichaam voor zowel beloodsing, als betonning, bebakening en verlichting in de Nederlanden werd in het begin van de 17e eeuw ingesteld door de Staten van Holland en West-Friesland onder de naam: 'College van Commissarissen tot de Pilotagie'. Deze hield namens de gewestelijke overheid toezicht en had ook zekere rechtsbevoegdheden. In Zeeland kende men een dergelijk, door de Staten ingesteld orgaan, niet.

Vanaf 1795 (het ontstaan van de Bataafse Republiek) werden zaken betreffende de loodsdiensten geregeld door het 'Comité tot zaken van de Marine'. Hoewel de staatsregeling in Nederland en ook de organisatie van het Loodswezen na 1795 nog vele malen gewijzigd is, bleef de verbinding van het Loodswezen met de Marine, met kleine onderbrekingen van 1797 tot 1801 en van 1940 tot 1945, bestaan tot 1976 en met Defensie in het algemeen tot 1980. Een Souverein Besluit van Koning Willem I bevestigde in 1813 dat het Loodswezen, en vanaf dat moment ook de betonning, bebakening en verlichting, onder de Marine viel. In 1830 werd bij Koninklijk Besluit vastgesteld, dat er voortaan een Inspecteur-Generaal van het Loodswezen zou zijn en dat het gebied, waarin Nederlandse Rijksloodsen werkten, ingedeeld werd in districten.

De eerste Inspecteur-Generaal ontwierp een 'Algemeen Reglement op den Loodsdienst', dat bij Koninklijk Besluit van 5 juli 1835 van kracht werd. Hoewel er eigenlijk vanaf 1813 al sprake is van een door het Rijk georganiseerd Loodswezen, bleven daarnaast in de districten benoorden de Maas particuliere loodsdiensten bestaan. Om aan deze verwarrende situatie een einde te maken werd het noodzakelijk tot een loodswet te komen, die alle zaken betreffende het loodswezen zou regelen. De eerste loodswet, van kracht geworden in 1859, betekende het einde van de particuliere loodsdiensten. Deze wet is met wat kleine wijzigingen op het gebied van materieel en werkomstandigheden, van kracht gebleven tot de loodswet van 1957. Omdat de starre regelingen in de eerste loodswet op den duur bij nieuwe ontwikkelingen belemmerend bleken te werken, is de wet van 1957 een raamwet geworden. Dat wil zeggen: een wet, die in een aantal artikelen de hoofdpunten aangeeft, die nader uitgewerkt kunnen worden in Algemene Maatregelen van Bestuur. De indeling in districten is blijven bestaan. Aanvankelijk waren zij van Noord naar Zuid genummerd van 1 t/m 8, later van 1 t/m 6. Sinds 1972 zijn er vier districten: Noord, IJmond, Rijnmond en Scheldemond.

Aan het hoofd van een district stond een onderinspecteur. Na 1 januari 1854 werd deze in plaats van onderinspecteur inspecteur genoemd en na 1 mei 1925 directeur. De districtshoofden waren als regel marineofficieren en verantwoordelijk voor de hele gang van zaken betreffende beloodsing, betonning, bebakening en verlichting in hun district. In iedere standplaats in het district was een commissaris, die belast was met het dagelijkse bestuur van de Loodsdienst en de dienst der betonning, bebakening en verlichting. In iedere standplaats was ook een ontvanger van de loodsgelden. Hij was belast met de berekening en invordering van de loodsgelden, maar ook met het regelen van reiskosten- en andere vergoedingen voor rechthebbenden en het innen en verdelen van hulp- en bergloon onder rechthebbenden. Hij was rekenplichtig aan de Algemene Rekenkamer.

Sinds 1980 is het Loodswezen een onderdeel van het nieuw ingestelde Directoraat-Generaal Scheepvaart en Maritieme Zaken, dat valt onder het Ministerie van Verkeer en Waterstaat. Het Loodswezen werd in 1988 als organisatie buitenambtelijk verzelfstandigd.

GESCHIEDENIS VAN HET ARCHIEFBEHEER

De archieven van het Loodswezen, ressorterend onder het Ministerie van Defensie, werden vanuit het centraal archievendepot naar Doc-Direkt getransporteerd in afwachting van bewerking.

DE VERWERVING VAN HET ARCHIEF

Het archief is in 2024 door Ministerie van Defensie overgebracht naar het Nationaal Archief, krachtens artikel 12 van de Archiefwet 1995

Inhoud en structuur van het archief

INHOUD

Het archief van het Ministerie van Marine, Afdeling Loodswezen, bestaat voornamelijk uit verbalen, onder meer verbalen inzake oorlog gerelateerde zaken, scheepsongevallen en (ver)bouw van Rijksmonumenten. Daarnaast bevat het archief een aantal boekwerkjes Koninklijke Marine Verordeningen en een alfabetische index op ingekomen en uitgegane stukken.

SELECTIE EN Vernietiging

De selectie van het archief van het Ministerie van Marine, Afdeling Loodswezen heeft plaatsgevonden aan de hand van de Generieke Selectielijst voor de archiefbescheiden van het Ministerie van Defensie vanaf 1945 (Staatscourantnr. 5937, 5 maart 2014). De totale omvang van het te vernietigen bestand is 18 meter. De archiefstukken die voor vernietiging in aanmerking komen worden na verkregen toestemming van het Ministerie van Defensie vernietigd.

AANVULLINGEN

Voor dit archief worden geen aanvullingen verwacht

VERANTWOORDING VAN DE BEWERKING

De omvang van de te bewerken archiefbestanden in dit archief van het Ministerie van Marine, Afdeling Loodswezen, bedroeg 19 meter. Hiervan is uiteindelijk 1 meter bewaard. In totaal kwam 18 meter voor vernietiging in aanmerking. Bij de selectie aan de hand van de Generieke Lijst van Defensie is rekening gehouden met de volgende uitzonderingen: bescheiden met betrekking tot scheepsrampen en informatie over objecten in gebruik bij het Loodswezen als schepen, bakens, vuurtorens en regionaal relevante informatie omtrent vaarwegen, havens. Bovendien is er een aantal archiefbestanden bewaard op basis van oorlog gerelateerde zaken en informatie omtrent Rijksmonumenten.

Het beginjaar van de Generieke Selectielijst is 1945. Deze inventaris bevat stukken van voor 1945, i.v.m. het ontbreken van een grondslag voor vernietiging. Alle stukken zijn van nietjes, plakband en overige hechtmiddelen ontdaan en verpakt in zuurvrije omslagen en zuurvrije archiefdozen. Ze zijn daarna genummerd volgens de inventaris. Van de te vernietigen stukken zijn vernietigingslijsten opgesteld en deze zijn aan het ministerie van Defensie overgedragen.

ORDENING VAN HET ARCHIEF

In deze inventaris is een scheiding aangebracht tussen stukken niet naar inhoud beschreven en stukken naar inhoud beschreven. Deze laatste rubriek is ingedeeld in de hoofdruubrieken 'Organisatie', 'Middelen ten behoeve van de taakuitvoering' en 'Taakuitvoering'. Deze rubrieken zijn weer onderverdeeld in subrubrieken met benamingen die de inhoud van de daaronder geplaatste dossiers dekken. Binnen de rubrieken zijn de dossiers voornamelijk chronologisch geordend.

Verwant materiaal**BEWAARPLAATS VAN ORIGINELEN**

Niet van toepassing

BESCHIKBAARHEID VAN KOPIEËN

Inventarisnummers van dit archief zijn niet in kopievorm beschikbaar

AFGESCEIDEN ARCHIEFMATERIAAL

Niet van toepassing

VERWANTE ARCHIEVEN

- 2.12.10 Ministerie van Marine, Afdeling Loodswezen 1822-1928 (1931)
- 2.16.19.38 Ministerie van Waterstaat, Afdeling Loodswezen 1940-1945

**BESCHRIJVING VAN DE SERIES EN
ARCHIEFBESTANDELEN****A. STUKKEN NIET NAAR INHOUD BESCHREVEN**

29	Alfabetische index op ingekomen en uitgegane stukken, op namen en zaken
1896
De index verwijst niet naar andere stukken in deze inventaris.	pak
37	Boek 'Verzendlijst'
1943 - 1946	deel

B. STUKKEN NAAR INHOUD BESCHREVEN

B.1. ORGANISATIE

- 30** Ingekomen stukken van het Carnegie Heldenfonds met een overzicht van de in het 2e kwartaal 1939 toegekende beloningen en schadevergoedingen en afgewezen verzoeken, het verslag over 1944 en correspondentie en vergaderstukken van het bestuur
1939 - 1965 omslag
- 2** Verbaal inzake de heropbouw van de diensten Loodswezen en Hydrografie en de terugkeer van diensten van het departement van Waterstaat naar het departement van Marine na de bevrijding van Nederland
1944 - 1945 omslag
- 6** Verbaal inzake het overleg tussen de ministeries van Marine en Verkeer en Waterstaat over de wenselijkheid van de eventuele overgang van de Dienst van het Loodswezen van Marine naar Verkeer en Waterstaat
1947 - 1948 omslag
- 10** Verbaal inzake de ontbinding van de interdepartementale commissie voor de herziening van de tarieven van loodsgelden
1952 omslag

B.2. MIDDELEN TEN BEHOEVE VAN DE TAAKUITVOERING

B.2.1. GEBOUWEN, TERREINEN EN MATERIEEL

- 16-17** Verbalen inzake de restauratie van het perceel gelegen aan de Nieuwendijk 11 te Vlissingen
1947-1948 2 omslagen
- 16** 1947, omslag
- 17** 1947 - 1948, omslag
- 13** Verbaal inzake de overname van de bunker bij de lichtopstand Falga bij Den Helder van het Bureau Oorlogsbuit van het ministerie van Financiën naar de Afdeling Loodswezen van het Ministerie van Marine
1948 omslag
- 12** Verbaal inzake de goedkeuring voor de overeenkomst voor het maken van een muur met trap en bestrating bij de kustlichttoren Brandaris te Terschelling
1950 omslag
- 26** Verbaal inzake het opstellen van een verklaring met specificatie vanwege het terugkrijgen van de door de Duitse autoriteiten gevorderde goederen tijdens de bezetting
1951 - 1952 omslag
- 11** Verbaal inzake de verbouwing van het rijksbetonningsmagazijn aan de Reitdiepkade te Zoutkamp
1952 omslag
Bevat tekeningen

- 27** Verbalen inzake de verbouwing van de woningen aan Zeekant 7 en 8 bij de kustlichttoren te Scheveningen
1952 - 1953 omslag
- 28** Verbalen inzake de verbouwing van het rijksbetonningsmagazijn aan de Reitdiepkade te Zoutkamp en de verbouwing van twee woningen aan de Zeekant 7 en 8 bij de kustlichttoren te Scheveningen
1953 omslag

B.2.2. PERSONEEL

- 23** Verbaal inzake het onderzoek naar de eventueel te nemen zuiveringsmaatregelen tegen loods P.B.M. Molema vanwege zijn gedragingen gedurende de oorlog
1945 omslag
- 21** Verbaal inzake het schorsen van medewerkers van de Afdeling Loodswezen met ingang van 5 mei 1945 volgens het Zuiveringsbesluit op grond van hun lidmaatschap van de Nationaal Socialistische Beweging (NSB) tijdens de Duitse bezetting
1945 omslag
- 24** Verbaal inzake het toekennen van twee extra periodieken aan P.D Weijermans te Terneuzen en het besluit hem te bevorderen tot bureelambtenaar in het 6e district van de Afdeling Loodswezen in verband met zijn vervolging door de Duitse autoriteiten tijdens de bezettingsjaren
1945 omslag
- 25** Verbaal inzake het verlenen van een tegemoetkoming aan lichtwachter A.L. Broere vanwege de door hem geleden bezettingsschade
1945 omslag
- 22** Verbaal inzake het onderzoek naar de gronden van toekenning van het oorlogsherinneringskruis aan binnenloods L. Visser vanwege zijn gedragingen gedurende de bezetting
1947 omslag

B.2.3. FINANCIËN

- 19** Verbaal inzake het behandelen van de onbetaalde rekeningen van de Ems Lots Gesellschaft te Emden voor het beschikbaar stellen van hun vaartuigen op de Eems en Eemsmonden ten behoeve van de Nederlandse Loodsdienst
1942 - 1951 omslag
- 15** Verbaal inzake de bekostiging van een herdenkingssteen in het gebouw van de Dienst voor het Loodswezen voor de oorlogsslachtoffers onder het Rijkspersoneel
1947 omslag
- 14** Verbaal inzake de restitutie van ingehouden bedragen op de salarissen van de zogenaamde Engelandvaarders, behorende bij het dienstvak van het Loodswezen
1949 omslag
- 20** Verbaal inzake het uitkeren van bergloon aan de bemanning van het betonningsvaartuig Vliestroom na de berging van het wrak van een in 1943

neergeschoten vliegtuig
1951

omslag

B.3. TAAKUITVOERING

B.3.1. REGLEMENTERING

- 31, 34-36** Boekwerkjes Koninklijke Marine Verordeningen
1921-1938 3 pakken en 1 omslag
- 36** Deel 2, hoofdstuk VI 'Reglement betreffende den geneeskundigen dienst bij de zeemacht' en X 'Bepalingen betreffende de ambtelijke briefwisseling en den postdienst' 1921 - 1934, omslag
- 31** Deel 3, hoofdstuk XI 'Justitieele zaken', XI A 'Modellen en bijlagen van het hoofdstuk Justitieele Zaken' en IX 'Reglement betreffende de geneeskundige verzorging van het militaire personeel der zeemacht' 1931 - 1935, pak
- 34** Deel 1, hoofdstuk VI H 'Regeling van het personeel der Koninklijke Marine-Reserve' en VIII 'Bepalingen betreffende bevordering, ontslag, pensionering en toekenning weduwen- en weezenpensioen en wachtgeld' 1932 - 1936, pak
- 35** Deel 2, hoofdstuk IV A 'Bijlagen van het hoofdstuk Voorschriften voor de commandeerende officieren van H.Ms. oorlogsschepen en inrichtingen der zeemacht', IV 'Voorschriften voor de commandeerende officieren van H.Ms. oorlogsschepen en inrichtingen der zeemacht' en IV B 'Voorschriften betreffende in- en uitdienststelling, alsmede onderhoud en beproeving van oorlogsschepen en werktuigelijke inrichtingen' 1936 - 1938, pak

B.3.2. RAPPORTAGE VAN SCHEEPSONGEVALLEN EN AFWIKKELING VAN SCHADEGEVALLEN

- 33** Register van Straffen aanvaringen / schadevaringen
1933 - 1958 deel
- 3** Verbaal inzake de verslaggeving van zeeloods R.F. Haarsma in verband met het op een mijn lopen van het door hem geloodste Engelse schip Comakrian te Terneuzen op 15 april 1945
1945 omslag
- 1** Verbaal inzake de scheepsramp met het Zweedse schip Mona voor de kust van Schiermonnikoog in de zomer van 1945
1945 - 1946 omslag
- 4-5, 7-9** Verbalen inzake rapporten omtrent strandingen, schipbreuken of andere ongevallen aan schepen overkomen
1946-1950 5 omslagen
- 4** Over het jaar 1946 1946 - 1947, omslag
- 5** Over het jaar 1947 1947, omslag
- 7** Over het jaar 1948 1948, omslag
- 8** Over het jaar 1949 1949 - 1950, omslag
- 9** Over het jaar 1950 1950, omslag

B.3.3. BIJZONDERE TAKEN

- 32** 'Overzicht van de kustwacht- en stormwaarschuwingsverbindingen', met aanvullingsbladen en begeleidend schrijven
1936 - 1940 omslag
- 18** Verbaal inzake de vordering en teruggave van het betonningsvaartuig IJsselmeer na de eerdere vordering door de Duitse Weermacht op 8 februari 1945
1950 omslag

BIJLAGEN

Geen bijlagen